

FoU-rapport 2022

Socialnämndens arbete med
forskning och utveckling

start.stockholm

Sammanfattning

Socialnämndens arbete med forskning och utveckling har under 2022 inneburit samverkan med lärosäten som genererat ett flertal viktiga forskningsprojekt.

Utvärdering av sociala insatsgrupper (SIG) har initierats och pågår även under 2023. I utvärderingen ingår en långtidsuppföljning på individnivå samt en bredare utvärdering av verksamheten som den ser ut idag.

Socialnämnden har finansierat projekt inom ramen för Partnerskapspiloten *Effektiva tidiga insatser inom socialtjänsten* med fokus på tidigt stöd och förebyggande insatser inom ekonomiskt bistånd och missbruksområdet.

Marie Cederschiölds utvärdering av skolsociala team slutrapporterades och presenterades för stadens medarbetare under hösten. Den fördjupade utvärderingen av hur arbetet med skolsociala team bedrivs har bidragit med värdefull kunskap och till utveckling kring intern och långsiktigt uppföljning av arbetet, både stadsövergripande och lokalt.

Stadens samarbete med Stockholms universitet har under året resulterat i en gemensam studie om våldsutvecklingen bland unga i Stockholm baserat på en kombination av data från staden¹ och registerdata från kriminologiska institutionen.

Marie Cederschiöld högskola genomför ett sexårigt (2020-2026) FORTE-finansierat forskningsprogram som syftar till att utforska förutsättningarna för, samt bidra till utvecklingen av ett barncentrerat; ”Samordnat interventionssystem mot våld mot barn i nära relationer” (SIVIN)². I fokus står socialtjänstens insatser för upptäckt, utredning och bedömning, skydd och stöd för barn och deras omsorgspersoner.

Socialnämnden deltar i ytterligare ett FORTE-finansierat forskningsprogram, UserInvolve³. Syftet med projektet är att studera och utveckla former för ökat inflytande och delaktighet för personer med psykisk ohälsa som behöver stöd från välfärdsaktörer som socialtjänsten eller hälso- och sjukvården.

Arbetet med att stärka kopplingen mellan forskning och praktik intensifierades under 2022 med anledning av uppdraget att utreda införandet av en akademisk socialtjänst.

¹ F. Sivertsen. *Polarisering av våld bland tonårspojkar i Stockholm. En beskrivning utifrån självdeklarationer och registrerad våldsbrottslighet, 2002-2020 (2022)*

² [Forskningsprogram Sivin-Barn - Marie Cederschiöld högskola \(mchs.se\)](https://www.mchs.se/forskning/forskningsprogram-sivin-barn)

³ [Program - Forte](https://www.forte.se/program)

Arbetet sker inom ramen för en pilotverksamhet i Farsta stadsdelsnämnd i tät samverkan med forskare vid Marie Cederschiöld högskola och kommer att fortgå under våren 2023. Inom piloten prövas former för ett konkret samarbete med forsknings- och utvecklingsarbetet genom följeforskning i stadsdelsnämndens verksamheter.

I syfte att knyta samman det lokala och det centrala utvecklingsarbetet har ett så kallat *FoU-forum* inrättats under året. Där deltar representanter som arbetar med utvecklingsfrågor inom socialtjänsten i samtliga stadsdelsnämnder tillsammans med funktioner kopplade till FoU-arbetet vid avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Detta har varit ett led i arbetet med att stärka och utveckla tätare samverkan mellan socialnämnden och stadsdelsnämnderna i FoU-relaterade frågor.

Innehåll

FoU-rapport 2022	1
Socialnämndens arbete med forskning och utveckling.....	1
Sammanfattning	3
Innehåll	5
Inledning	6
Organisering och uppdrag.....	6
<i>Stadsövergripande forskningsmedel</i>	7
Samverkan med lärosäten	8
<i>Forsknings- och utvecklingsprojekt</i>	8
Praktiknära forskning	9
<i>Följeforskning och en akademisk socialtjänst</i>	9
<i>Kunskapsspridning</i>	10
Framåtblick.....	11
Slutord	12
<i>Referenslista</i>	14

Inledning

Organisering och uppdrag

Socialnämnden ska bidra till att staden erbjuder en modern, rättssäker och kunskapsbaserad socialtjänst, en viktig del i detta är arbetet med forskning - och utvecklingsfrågor (FoU). FoU-arbetet ska bidra till utveckling av socialtjänsten samt till att främja en kunskapsbaserad praktik. Det sistnämnda innebär att beslut om insatser ska baseras på en sammanvägning av den professionelles expertis, bästa tillgängliga kunskap samt utifrån brukare och klienters situation, erfarenheter och önskemål. Detta antas på sikt bidra till bättre resultat för brukarna. FoU-arbetet inom socialtjänsten ska därmed vara praktiktäna, ha ett tydligt Stockholmsperspektiv och vara ett komplement till statliga myndigheters forskning.

Socialnämndens FoU-arbete genomförs på en stadsövergripande nivå där samverkan med stadsdelsnämnderna, olika lärosäten, forskare och socialtjänstakademien är betydelsefullt för stadens kunskapsutveckling inom det sociala området. I socialtjänstakademien ingår forskare från olika ämnesområden och lärosäten med syfte att stötta och rådgöra med socialnämnden i frågor som rör forskning och utveckling⁴. Ledamöterna bidrar även lokalt till att kvalitetssäkra utvärderingar, lokala utvecklingsprojekt och dialog kring stadens arbete med att stärka användandet av evidensbaserad praktik. En struktur har utarbetats för att ge stadsdelsnämnderna möjlighet att få konsultation av socialtjänstakademiens ledamöter vilket har bidragit till att allt fler fått hjälp med forskningsrelaterade frågor, under året har ett tiotal sådana konsultationsärenden pågått.

Samverkan med socialtjänstakademien är särskilt viktigt gällande kunskap som är kopplad till nya utmaningar i samhället och i arbetet att verka för ett närmre samarbete mellan forskning och praktik. För att medborgarna ska få ett kunskapsbaserat stöd av hög kvalitet utgör den praktiktäna forskningen ett viktigt utvecklingsområde.

Socialnämnden samråder regelbundet med stadsledningskontoret om på vilket sätt forskning kan kopplas till sociala investeringsprojekt. Socialnämndens utredare och representanter

⁴ <https://intranat.stockholm.se/Sidor/2013/9/Forskning-och-utveckling-FoU-inom-socialtjansten/#Stockholms-stads--socialtjanstakademi-9>

från socialtjänstakademien har under året kunnat stötta verksamheter inom nämndens ansvarsområde under ansökningsprocessen till sociala investeringsfonden gällande upplägg för utvärdering av ett kommande projekt. Ett exempel är att FoU har varit inkopplad och förmedlat forskningsstöd från socialtjänstakademien i ett pågående projekt med Case Managers på boendeenheten.

Stadsövergripande forskningsmedel

Lokala utvecklingsmedel, medel för utbyte och lärande, forsknings- och utvecklingsmedel

Årligen utlyses och fördelas stadsövergripande forskningsmedel, lokala utvecklingsmedel (LUM) och medel för utbyte och lärande (MUL) genom studieresor och studiebesök. Fördelning, prioritering av satsningar inom olika ämnes- eller verksamhetsområden bereds i det FoU-råd som är kopplat till socialnämndens arbete med forskning och utveckling. Rådet består av avdelningschefer som representerar stadens fyra geografiska delregioner socialtjänstavdelning, avdelningen för stadsövergripande sociala frågor och samordnas av enheten för samordning och uppföljning. Rådet bidrar med kunskap om vilka områden det finns behov av utvecklingsarbete och därmed bör prioriteras.

Nämndens lokala utvecklingsmedel (LUM och MUL) ska bidra till strategisk utveckling för hela stadens socialtjänst och medel beviljas till projekt och studieresor där stadsdelsnämnder kan samverka, utbyta erfarenheter och lära av varandra. Socialnämndens forsknings- och utvecklingsmedel (FUM) är riktade mot större och mer stadsövergripande forskningsprojekt så som kartläggning, fördjupning inom ett prioriterat område eller forskning kring utvärdering av insatser eller metoder. FUM kan användas till forskningsprojekt som är av strategiskt intresse för staden som helhet. Stockholms stad driver ingen egen forskning utan kontrakterar vid behov en utförare.

I samband med utredningen Framtidens socialtjänst delbetänkandet *Ju för desto bättre- vägar till en förebyggande socialtjänst* (SOU 2018:32) samt socialnämndens uppdrag om vidareutveckling av tidiga och kunskapsbaserade insatser identifierades ett behov av fördjupad kunskap kring ekonomiskt bistånd och missbruk inom individ- och familjeomsorg. I enlighet med stadens behov och nämndens uppdrag har socialnämnden på initiativ av Partnerskapet för kunskapsstyrning inom Socialtjänsten finansierat uppdragen inom ramen för Partnerskapspiloten *Effektiva tidiga insatser inom socialtjänsten* som består av en systematisk kunskapsöversikt *Ett förebyggande perspektiv på ekonomiskt bistånd*⁵ samt rapporterna

⁵ G. Bergström, M. Isaksson, E. Petrini. *Ett förebyggande perspektiv på ekonomiskt bistånd*, 2022.

Tidigt stöd inom ekonomiskt bistånd och missbruk⁶, Tidigt stöd för att minska långvarigt behov av försörjningsstöd⁷ och Tidigt stöd för att minska långvarigt behov av stöd till följd av missbruksrelaterade problem⁸. I syfte att tillgängliggöra och öka kunskapsbasen inom verksamhetsområdet har forskarna presenterat resultaten för stadens medarbetare vid ett forskarseminarium. Fördjupning utifrån kunskapsöversikten om att förbygga ekonomiskt bistånd har även genomförts tillsammans med medarbetare som arbetar med ekonomiskt bistånd i stadens socialtjänst.

Slutsatserna i rapporten *Tidigt stöd för att minska långvarigt behov av stöd till följd av missbruksrelaterade problem* bidrog till att en förstudie om att testa IPS (individual placement support) för personer med missbruksproblematik genomförts. Vilket lett till ett treårigt pilotprojekt som leds av arbetsmarknadsnämnden i tre stadsdelsnämnder.

Sedan 2020 har Marie Cederschiöld Högskola, tidigare Ersta Sköndal Bräcke högskola, genomfört en utvärdering av stadens arbete med skolsociala team. Metoden bygger på samverkansstrukturer och tidiga insatser och syftar till att elever med upprepade skolfrånvaro ska öka sin närvaro i skolan. Utvärderingen av skolsociala team slutrapporterades och presenterades för stadens medarbetare under hösten. Den fördjupade utvärderingen av hur arbetet med skolsociala team bedrivs har bidragit med värdefull kunskap och till utveckling kring intern och långsiktigt uppföljning av arbetet, både stadsövergripande och lokalt.

Samverkan med lärosäten

Forsknings- och utvecklingsprojekt

Stockholms stad har ett stadsövergripande samverkansavtal med Stockholms universitet (SU) vilket avser att stärka och systematisera samarbeten mellan forskning och praktik. Avtalet skapar förutsättningar för stabilitet och långsiktiga forskningssamarbeten samt en gemensam organisering för dialog kring forskningsrelaterade frågeställningar. Stadens samarbete med SU har under året resulterat i en gemensam studie om våldsutvecklingen bland unga i Stockholm baserat på en kombination av data från staden⁹ och registerdata från kriminologiska institutionen. Studien presenterades för stadens stadsdelsnämnder på ett forskarseminarium under hösten 2022.

⁶ Lumell Associates. *Effektiva tidiga insatser inom socialtjänsten – Rapport 1 dnr: 3.1.1–832/2020.*

⁷ Lumell Associates. *Effektiva tidiga insatser inom socialtjänsten – Rapport 2 dnr: 3.1.1–832/2020.*

⁸ Lumell Associates. *Effektiva tidiga insatser inom socialtjänsten – Rapport 3 dnr: 3.1.1–832/2020.*

⁹ F. Sivertsen. *Polarisering av våld bland tonårspojkar i Stockholm. En beskrivning utifrån självdeklarering och registrerad våldsbrottslighet, 2002-2020 (2022)*

Ytterligare en studie i form av en masteruppsats om insatsen allvarssamtal inom 48 h¹⁰ har genomförts i samverkan med förvaltningen och även den har presenterats för stadens medarbetare. Samarbetet med SU har också resulterat i att socialnämnden är med på en ansökan om planeringsbidrag inför ett större (6-årigt) forskningsprogram om socialtjänstens missbruksvård till FORTES utlysning för tillämpad välfärdsforskning.

Marie Cederschiöld högskola genomför ett sexårigt (2020-2026) FORTE-finansierat forskningsprogram som syftar till att utforska förutsättningarna för, samt bidra till utvecklingen av ett barncentrerat; ”Samordnat interventionssystem mot våld mot barn i nära relationer” (SIVIN)¹¹. I fokus står socialtjänstens insatser för upptäckt, utredning och bedömning, skydd och stöd för barn och deras omsorgspersoner. I SIVIN samarbetar Marie Cederschiöld Högskola med ett antal aktörer, bland annat med socialtjänsten i Stockholms stad som ingår i flera av programmets 13 delstudier. Forskningen sker i nära samarbete med praktiken och syftar till att bygga strukturer på vetenskaplig grund som kan åstadkomma varaktig förändring i socialtjänstens ordinarie praktik.

Socialnämnden deltar i ytterligare ett FORTE-finansierat forskningsprogram, UserInvolve¹². Syftet med projektet är att studera och utveckla former för ökat inflytande och delaktighet för personer med psykisk ohälsa som behöver stöd från välfärdsaktörer som socialtjänsten eller hälso- och sjukvården. I programmet ingår forskningsstudier, utveckling av former för samproduktion där forskare, brukare och verksamheter arbetar tillsammans för att göra kunskap om inflytande och delaktighet tillgänglig. Programmet syftar till att undersöka och utveckla hållbara praktiker för brukarinflytande inom verksamhetsområdet psykisk hälsa, med fokus på kommunala verksamheter. Forskningsprogrammet pågår under sex år, under perioden 2021 till 2027.

Praktiknära forskning

Följeforskning och en akademisk socialtjänst

Arbetet med att stärka kopplingen mellan forskning och praktik intensifierades under 2022 med anledning av uppdraget *”Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda införandet av en akademisk socialtjänst där socialsekreterare och forskare samlokaliseras i syfte att undersöka och utvärdera socialtjänstens insatser. En pilotverksamhet ska genomföras”*. I den

¹⁰ J.Viberg. *Inom 48 h. Professionellas perspektiv på allvarssamtal med unga brottsmisstänkta i Stockholms stad (2022)*.

¹¹ [Forskningsprogram Sivin-Barn - Marie Cederschiöld högskola \(mchs.se\)](#)

¹² [Program - Forte](#)

inledande fasen bedrevs ett omfattande utredningsarbete vid socialnämnden genom att inhämta kunskap från verksamheter som redan hade ett arbetssätt som kunde relatera till en *akademisk socialtjänst*. Den konkreta idén om en akademisk socialtjänst är inspirerad av konceptet akademiska vårdcentraler. Syftet är att få till en mer intim koppling mellan praktik och forskning. Det innebär bland annat att ha forskare som följer verksamheten eller att de som är anställda har delar av sin anställning i att göra olika former av praktiktäna studier med utgångspunkt i verksamheten.

Efter utredningen föreslogs en avgränsning till *en* stadsdelsnämnd där en pilotverksamhet startades upp under året med målet att prova arbetssätt för en akademisk socialtjänst. Arbetet inom ramen för pilotverksamheten bedrivs i Farsta stadsdelsnämnd i tät samverkan med forskare vid Marie Cederschiöld högskola och kommer att fortgå under våren 2023. Inom piloten prövas former för ett konkret samarbete med forsknings- och utvecklingsarbetet genom följeforskning i stadsdelens verksamheter. Forskare och medarbetare arbetar även tillsammans om hur den reguljära verksamhetsplaneringen/-uppföljningen skulle kunna utvecklas för att på ett bättre sätt stödja utvecklingen mot en mer kunskapsbaserad socialtjänst. Inom ramen för uppdraget har en rapport¹³ tagits fram som beskriver hur en akademisk socialtjänst skulle kunna utvecklas vidare i staden. I rapporten konstateras att det pågår mycket forsknings- och utvecklingsarbete inom det ordinarie FoU-arbetet. Ett viktigt fokusområde som lyfts är att utveckla redan befintliga strukturer för att stärka både lokala och stadsövergripande praktiktäna forskningssamarbeten.

Kunskapsspridning

Socialnämnden anordnar årligen ett socialtjänstinternat, internatet är ett tillfälle för stadens chefer som arbetar inom socialtjänsten att mötas för dialog och samverkan kring stadens utveckling och strategiska inriktning. På 2022 års internat deltog även socialtjänstakademien då fokus på internatet var vidareutveckling mot en mer kunskapsbaserad socialtjänst i linje med förslaget om ny socialtjänstlag (Framtidens socialtjänst, SOU 2020:47). Internatet utgjorde en viktig arena för dialog kring forsknings- och utvecklingsfrågor och samverkan mellan Stockholms stads socialtjänst och akademien.

Inom stadens socialtjänst pågår flera viktiga forsknings- och utvecklingsprojekt dels inom olika verksamhetsområden och i olika stadsdelsnämnder. I syfte att knyta samman det lokala och det centrala utvecklingsarbetet har socialnämnden under året inrättat ett så kallat *FoU-forum*. Där deltar representanter från samtliga

¹³ M. Börjesson, M. Eriksson. *En modell för införandet av en akademisk socialtjänst i Stockholms stad, 2023.*

stadsdelsnämnder tillsammans med funktioner kopplade till FoU-arbetet vid avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Representanterna från stadsdelsnämnderna har funktioner så som metodutvecklare eller verksamhetsutvecklare inom sina respektive stadsdelsnämnder. Från socialförvaltningen ingår utredare som arbetar med FoU-frågor, dataanalys och statistik samt verksamhetsutvecklare från socialtjänstavdelningens stab.

Genom att stärka och utveckla samverkan mellan stadsdelsnämnderna och socialnämndens FoU-arbete sammanförs kunskap och erfarenhet från lokalt och centralt utvecklingsarbete i syfte att främja utbyte, samverkan och dialog kring stadens behov och utveckling. I kompetensutvecklande syfte har de medarbetare som ingår i FoU-forum under året gått en utbildning i effektmätning. Utbildningsinsatsen är ett led i att stärka stadens förutsättningar att verka för en kunskapsbaserad socialtjänst som systematiskt följer upp sina insatser och använder utvärderingar för att prioritera resurser dit de gör störst nytta.

Framåtblick

I linje med den nya lagstiftning som föreslås i den statliga utredningen om ny socialtjänstlag (Framtidens socialtjänst, SOU 2020:47) är socialnämndens fortsatta fokus att sprida kunskap om kunskapsbaserade insatser inom tidigt och förebyggande stöd i syfte att stödja stadsdelsnämndernas utvecklingsarbete på detta område. Ett socialt arbete som syftar till att förebygga sociala problem och social utestängning kan inte enbart begränsas till individnivå utan fokus behöver även riktas mot bakomliggande faktorer och till samspelet mellan samhällsliga förhållande och individers villkor. För att kunna ställa om till ett mer förebyggande perspektiv och utveckla nya arbetssätt är kunskaper om risk- och skyddsfaktorer viktiga. För att möta framtidens behov behöver socialtjänstens arbetssätt utgå dels ifrån forskningsbaserad kunskap och dels ifrån lokal kunskapsutveckling och beprövad erfarenhet. Fortsatt samverkan med lärosäten och forskare samt fortsatt arbete med att skapa goda förutsättningar för praktisk forskning blir här särskilt viktiga.

Under 2023 kommer ett antal utvärderingar/forskning att pågå eller avslutas.

- Utvärdering av sociala insatsgrupper (SIG) har initierats för att pågå under 2022 och 2023. I utvärderingen ingår en registerbaserad långtidsuppföljning på de individer som deltog i en tidigare utvärdering (2016) samt en bredare utvärdering av verksamheten som den ser ut i staden idag.
- Inventering av familjebehandlingsinsatser i stadsdelsnämnderna ska genomföras för att stärka

kunskapen om vad som ingår i dessa insatser och hur arbetet med att bevilja, erbjuda och starta upp insatserna ser ut i staden. Syftet framåt är att fler kunskapsbaserade och målgruppsanpassade ska bli mer träffsäkra och kunna erbjudas i rätt tid och utifrån individuella behov. Detta behov baseras bland annat på resultaten i genomlysningen ”Rätt stöd i rätt tid” och socialtjänstinspektörernas granskningar under 2021-2022.

- Som nämnts ovan deltar flera av socialnämndens och stadsdelsnämndernas verksamheter i delstudier inom forskningsprojektet SIVIN (Samordnade Interventionssystem mot Våld I Nära relationer) som genomförs av i Marie Cederschiöld Högskola. Det sex-åriga forskningsprogrammet inkluderar 13 delstudier som genomförs mellan åren 2020-2026 där fokus är socialtjänstens insatser för upptäckt, utredning och bedömning, skydd och stöd för barn och deras omsorgspersoner.

Slutord

Det FoU-arbete som bedrivs vid socialnämnden och den samverkan som sker med forskare och lärosäten både centralt och i stadsdelsnämnderna är avgörande för fortsatt utveckling av användbar evidens. Det finns idag en omfattande kunskap inom stadens socialtjänst som används för att utveckla den egna verksamheten. För att den kunskap som finns lokalt inom stadens socialtjänst ska bli mer tillgänglig och användbar blir en viktig del i det fortsatta arbetet att bygga vidare på samverkansstrukturer mellan socialnämnden, lärosäten och stadsdelsnämnderna.

Forskning inom det sociala arbetet behöver fortsätta att stärkas med utgångspunkt i praktikens behov. Socialnämnden ser här ett behov av att bygga vidare på befintliga samarbetsstrukturer med lärosäten för att främja den praktisknära forskningen.

Den rapport ¹⁴ som sammanställts inom ramen för socialnämndens uppdrag att i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda införandet av en akademisk socialtjänst ger en översikt av nuläget och den befintliga organisationen när det gäller pågående forsknings- och utvecklingsarbete. Utifrån lägesbeskrivningen presenteras viktiga slutsatser som i flera delar är i enlighet med socialnämndens egen analys. I rapporten konstateras att det finns en etablerad struktur för socialnämndens övergripande FoU-uppdrag samt de verksamheter och aktiviteter som pågår i stadsdelsnämnderna och det arbete som

¹⁴ M. Börjesson, M. Eriksson. *En modell för införandet av en akademisk socialtjänst i Stockholms stad, 2023.*

sker inom ramen för stadens handlingsplan för förbättrad arbetssituation för socialsekreterare och biståndshandläggare¹⁵. Utöver de stadsövergripande samarbetsavtalen med olika lärosäten lyfter rapporten fram de mer lokala och långsiktiga samarbeten kring forskning och utveckling som idag pågår mellan olika stadsdelsnämnder och lärosäten. Förslag, identifierade utvecklingsområden och slutsatser som presenteras i rapporten bidrar med ökad kunskap och kan i flera delar utgöra ett användbart underlag i det fortsatta FoU-arbetet med att skapa långsiktiga, strukturerade samarbeten mellan forskning och praktik – en kunskapsbaserad och akademisk socialtjänst.

¹⁵ *Stockholms stads handlingsplan för förbättrad arbetssituation för socialsekreterare och biståndshandläggare 2019-2022, Dnr 3.1.1–217/2019*

Referenslista

G. Bergström, M. Isaksson, E. Petrini. *Ett förebyggande perspektiv på ekonomiskt bistånd (2022).*

Lumell Associates, *Effektiva tidiga insatser inom socialtjänsten – Rapport 1 (3.1.1–832/2020).*

Lumell Associates, *Effektiva tidiga insatser inom socialtjänsten – Rapport 2 (3.1.1–832/2020).*

Lumell Associates, *Effektiva tidiga insatser inom socialtjänsten – Rapport 3 (3.1.1–832/2020).*

M. Eriksson, A-S. Bergman, V. Ekström, K. Robertsson.
Utvärdering av relationsvårdscentrum (RVC) i Stockholms stad (2021).

M. Eriksson, A.G. Broberg, O. Hultman, E.Chawinga, U. Axberg.
Safeguarding Children Subjected to Violence in the Family: Child-Centered Risk Assessments (2022).

M. Börjesson, M. Eriksson. *En modell för införandet av en akademisk socialtjänst i Stockholms stad (2023).*

Stockholms stads handlingsplan för förbättrad arbetsituation för socialekreterare och biståndshandläggare 2019-2022 (3.1.1–217/2019).